

Moteris ant tilto

Čuku, jeigu dvasia sargas pirmąkart siunčiama įsikurti į šeiminingą, kuris ateina į šį pasaulį Umuahijoje, prosenių žemėje įsikūrusiame mieste, pirmiausia ją pribloškia bekraščiai tos žemės toliai. Dvasią sargą, kartu su atgimstančiu naujo jos šeiminingo kūnu besileidžiančią į šią žemę, apstulbina prieš akis atsiveriantys vaizdai. Staiga nukritus pirmapradei uždangai ji išvysta begalinius žalialapės augalijos plotus. Artėjančią prie Umuahijos dvasią sargą suvilioja protėvių žemės dėmenys: kalvos, didžiulis tankus Ogbuti-uku miškas, siekiantis tokią pat žilą senovę kaip pirmasis jame medžiojęs žmogus. Protėviams buvo sakoma, kad čia galima įžvelgti kosminio sprogimo, iš kurio gimė mūsų pasaulis, ženklus ir kad nuo pat pradžių, kai pasaulis buvo padalytas į dangų, vandenį, mišką ir žemę, Ogbučio miškas tapo viešpatija, platesne už bet kokias apie jį sukurtas eiles. Jo medžių lapuose glūdi vietinė pasaulio istorijos atmaina. Tačiau net šio miško didybė nublinksta prieš begalę kerinčio grožio vandens telkinių, iš kurių didžiausia yra Imo upė su daugybe intakų.

Toji upė apraizgiusi mišką painiomis atšakomis, kurias galima palyginti nebent su žmogaus kraujagyslių tinklu. Ją, kaip iš žaizdos kliokiančio kraujo srovę, galima išvysti ir mieste. Toliau traukiant tuo pačiu keliu, ji staiga sakytum iš niekur pasirodo už kalvos ar giliame tarpeklyje. Paskui jos tėkmė vėl išnyra tarp slėnių šlaunų. Net iš pradžių ją pražiūrėjus, užtenka pro Bendę paėjėti per ngva kaimus Umuahijos link, ir atsivers žavus tylaus intako veidas. Tautos mitologijoje upei tenka išskirtinė vieta, nes jos visatoje vanduo yra aukščiausia vertybė. Šie žmonės žino, kad upės atstovauja motinystės pradui, taigi jos turi gimdymo galią. Ši upė pagimdė Imo miestą. Per jo kaimynystėje esantį miestą teka Nigeris, didžiulė upė, kuri pati yra legenda. Seniai seniai be paliovos savo vaga tekantis Nigeris išsiveržė iš krantų ir susitiko Benujė, ir šis susitikimas pakeitė tautos ir abiejų upių pakrantėse gyvavusių civilizacijų istoriją.

Egbunu, istorija, kurios paliudyti šiandakt atėjau į tavo spindulingus rūmus, prie Imo upės prasidėjo maždaug prieš septynerius metus. Kaip dažnai būdavo, mano šeiminingas tą rytą atkako į Enugu pasipildyti atsargų. Visą naktį Enugu lijo ir dabar viską buvo permerkęs vanduo: varvėjo nuo namų stogų, telkšojo kelių duobėse, žvilgėjo ant medžių lapų, lašėjo nuo voratinklių, o žmonių veidus ir drabužius merkė dulksna. Po turgų mano šeiminingas vaikštinėjo smagiai nusiteikęs, pasiraitojęs kelnes virš kulkšnių, kad žengdamas nuo pašiūrės prie pašiūrės, nuo prekystalio prie prekystalio neišsiterliotų klešnių drumzliname vandenyje. Turguje šurmuliavo daugybė žmonių kaip prosenių laikais, kai turgus buvo visa ko centras. Čia vyko mainai, šventės, derybos tarp kaimų. Visoje protėvių žemėje neretai arti turgaus būdavo įkurta didžiosios motinos Alos šventykla. Tėvų vaizduotėje turgus buvo ir vienas iš žmonių sambūrių, traukiančių valkataujančias dvasias: akaliogolius, amosu, apgavikus ir besibastančias įvairias bekūnes būtybes. Nes šioje žemėje dvasia be šeiminingo yra niekas. Ji

turi apsigyventi fiziniame kūne, kad šiame pasaulyje darytų nors kokį poveikį. Taigi tos dvasios, alkstančios kūniškumo, be paliovos ieško indo, kurį galėtų užimti. Jų reikia vengti visais būdais. Kartą mačiau vieną tokią iš nevilties įsitaisiusią nustipusio šuns kūne. Kažkokiais alcheminiais burtais jai pavyko atgaivinti tą stipeną ir priversti žengti kelis žingsnius, o paskui dvasia paliko vėl nebegyvą šunį gulėti žolėje. Tai buvo baugus reginys. Štai dėl ko ši nepatartina tokioje vietoje palikti savo šeimininko kūno ir per daug atsitolinti šeimininkui užmigus ar esant be sąmonės. Kai kurios iš tų bekūnių būtybių, ypač piktosios dvasios, kartais net bando pergalėti kūne esančią arba savo šeimininko labui išėjusią su kuo nors pasitarti ši. Štai dėl ko tu, Čuku, perspėji mus susilaikyti nuo tokių kelionių, ypač naktimis! Mat kai žmoguje įsikūnija svetima dvasia, sunku ją išprašyti lauk! Štai dėl ko turime proto ligonių, epileptikų, bjaurių aistrų valdomų žmonių, tėvažudžių ir kitų nevidonų! Daugelį jų yra apsėdusios svetimos dvasios, jų ši, likusios benamės ir pažemintos, turi sekioti paskui šeimininką, maldaudamos įsibrovėlės užleisti vietą ar mėgindamos dėl to susiderėti – dažnai tos pastangos lieka bevaisės. Mačiau tai daugybę kartų.

Grįžęs į savo furgoną, šeimininkas dideliame bloknote užsirašė pirkęs aštuonis suaugusius paukščius – du gaidžius ir šešias vištas, maišą sorų, pusmaišį broilerių lesalo ir pilną nailoninį maišą keptų termitų. Už vieną baltutėlį gaidį aukšta smailia skiautere ir aksominėmis plunksnomis jis sumokėjo dvigubai brangiau nei įprasta kaina. Kai pardavėjas padavė paukštį, mano šeimininkui akis užtemdė ašaros. Mažytę akimirką pardavėjas ir net paukštis jo rankose pasirodė tarsi besimainanti iliuzija. Pardavėjas, regis, priblokštas žiūrėjo į mano šeimininką, galbūt stebėdamasis, kuo šį sujaudino tas paukštis. Pardavėjas nežinojo, kad mano šeimininkas – stiprių aistrų ir potroškių žmogus. Ir tą vieną paukštį už dviejų kainą jis pirko dėl to, kad tas keistai priminė prieš daugelį metų, vaikystėje, turėtą mylimą žąsiuką, pakeitusį jo gyvenimą.

Ebubedike, įsigijęs brangųjį baltąjį gaidelį, šeimininkas džiūgaudamas leidosi atgal į Umuahiją. Nuotaika jam nesugedo net staiga pagalvojus, kad užtruko Enugu ilgiau, nei ketino, ir namie likęs paukščių pulkas didelę dienos dalį liko nelesintas. Neprivertė sunerimti net mintis apie maištą, kurį keldavo išalkę paukščiai, – piktą vištų karkimą ir gaidžių plyšavimą, kuriuo piktindavosi net tolimi kaimynai. Tąkart, kitaip nei kitomis dienomis, privažiavęs policijos kontrolės postą mikliai sumokėjo pareigūnams. Nesiginčijo, kaip dažnai darydavo, kad neturi pinigų. Užuoat derėjęsis, dar neprivažiavęs posto, ties kuriuo skersai kelio gulėjo vinių prikalinėtas rąstas eismui stabdyti, jis jau tiesė pro langą ranką su banknotų pluoštu.

Gaganaogvu, ilgai mano šeimininkas dulkėjo vieškeliais, riedėjo per kaimus, tarp senovinių pilkapių ir piliakalnių, pakelėse driekėsi derlingos dirbamos žemės plotai ir neaprėpiami krūmynai, o dangus pamažu vakarėjo. Į priekinį stiklą lekiantys vabzdžiai tiško kaip uogos, kol visą langą nusėjo dėmelės, rodančios, kad iš vabzdžio liko šlapia vieta. Dukart teko sustoti ir

nušluostyti išterliotą stiklą skuduru. Tačiau vos pradėjus važiuoti vabzdžiai kaip padūkė vėl taškėsi į stiklą ir privažiavus Umuahijos ribą diena jau geso – vos matėsi užrašas ant rūdijančio strypo SVEIKI ATVYKĘ Į ABIJĄ, PATIES DIEVO VALSTIJĄ. Visą dieną nevalgius traukė skrandį. Ėmęs stabdyti netoli tilto per Amatu upę – didžiosios Imo upės atšaką – sustojo prie krovininio automobilio, kurio priekaba buvo uždengta brezentu.

Išjungus variklį, pasigirdo paukščių kojų krebždėjimas ant furgono dugno. Išlipęs peržengė miestą juosiantį drenažo griovį. Priėjo proskyną, kur kitapus griovio ant kėdžių po audeklo stoginėlėmis sėdėjo pakeleis prekeiviai, o jų prekystaliai buvo apšviesti žibintais ir žvakėmis.

Kai grįžo prie furgono su bananų keke, papaja ir polietileniniu maišeliu mandarinų, jau buvo nusileidusios rytietiškos sutemos – kelią priekyje ir už nugaros užklojo tamsos antklodė. Įjungė priekinius žibintus ir su naujais paukščiais, karkiančiais furgono gale, grįžo į greitkelį. Čiaumodamas bananus privažiavo tiltą per Amatu. Vos praeitą savaitę išgirdo, kad per šį itin liūtingą sezoną patvinus upei nuskendo moteris su vaiku. Mieste sklandančių gandų apie nelaimingus atsitikimus šeimnininkas paprastai nepriimdavo už gryną pinigą, bet dėl kažkokios net man, jo čia, neaiškos priežasties ši istorija įstrigo jo sąmonėje. Dar neprivažiavęs iki tilto vidurio, galvodamas apie motiną ir kūdikį išvydo prie turėklų stovintį automobilį atlapotomis vienomis durelėmis. Iš pradžių nieko daugiau nematė, tik automobilį, tamsų jo vidų ir šviesos atspindžio taškelį ant lango vairuotojo pusėje. Tačiau nukreipęs žvilgsnį į šalį išvydo šiurpinantį reginį – moterį, bandančią nušokti nuo tilto.

Agudžiegbe, keista, kad mano šeimnininkas, kuriam kelias dienas iš eilės nėjo iš galvos nuskendusi moteris, staiga susidūrė su kita, užsilipusia ant turėklų atbrailos ir palinkusia virš upės, į kurią mėgino šokti. Vos ją pamačius, kažkas jame sukilo. Sustabdęs furgoną iššoko ir pasileido bėgti į tamsą šaukdamas:

– Ne ne, nereikia! Prašau, nereikia! Nedarykite šito. *Biko, eme na!*

Iš pradžių pasirodė, kad netikėtas jo įsikišimas moterį išgąsdino. Išgirdusi greitus žingsnius ji atsigrėžė, susverdėjo ir akivaizdžiai paklaikusi aukštieji ninka nukrito ant tilto. Jis pribėgo padėti moteriai atsistoti.

– Ne, mamyte, prašau, nereikia! – kalbėjo lenkdamasis prie jos.

– Palikit mane ramybėje! – šaukė moteris jam artinantis. – Palikit, eikit šalin!

Egbunu, atstumtas jis paknopstom atsitraukė, keistai iškėlęs rankas kaip sentėvių vaikai rodydami, kad pasiduoda, ir kalbėdamas:

– Gerai, gerai, nesiartinsiu.

Nusigrėžė, bet neįstengė jos palikti. Bijoj, ką ji gali padaryti palikta, mat pats patyręs daug skausmo žinojo, kad neviltis yra sielos liga, galinti visai sugriauti apdaužytą gyvenimą. Tad vėl į ją atsigrėžė, šįkart žemiau nuleidęs rankas, atkišęs į priekį lyg pagalius.

– Nereikia, mamyte. Dėl nieko negalima žmogui šitaip mirti. Dėl nieko, mamyte.

Moteris vargais negalais atsistojo – iš pradžių atsiklaupė, paskui pakilo viršutine kūno dalimi, neatplėsdama nuo jo akių ir kartodama:

– Palikit mane ramybėj. Palikit.

Jis žvilgtelėjo jai į veidą furgono žibintų regos lauke. Veidas buvo kupinas baimės. Akys sakytum užtinusios – greičiausiai valandų valandas verkus. Jis iškart suprato, kad toji moteris baisiai įskaudinta. Nes kiekvienas, kuris pats kentėjo ar buvo kitų kančios liudininkas, iš tolo atpažįsta kančios pėdsakus žmogaus veide. Moteriai stovint ir drebant žibintų šviesoje, jis svarstė, ko ji neteko. Kurio nors iš tėvų? Vyro? Vaiko?

– Paliksiu jus ramybėje, – tarė jis, vėl keldamas rankas aukštyn. – Einu ir palieku. Dievas mato.

Jis nusigręžė į savo furgono pusę, tačiau prislėgtas sielvarto, matyto jos veide, nusliūkinęs vos porą žingsnių pasijuto lyg darydamas kažką žiauraus. Sustojo pajutęs maudimą po duobute – širdis kone rėkė.

– Tiktai, mamyte, – vėl kreipėsi į nepažįstamąją, – nešokit, gerai?

Tada paskubomis atrakino užpakalines furgono dureles, žiūrėdamas pro langą atšovė vieno narvo skląstį ir šnibždėdamas sau panosėje, kad tik ji niekur nenuieitų, paėmė už sparnų po paukštį į kiekvieną ranką ir tekinas nulėkė atgal.

Rado moterį kur palikęs, žiūrinčią jo automobilio pusėn, – matyt, sustingusią iš nuostabos. Nors dvasia sargas nemato ateities, taigi nelabai žino, ką darys jos šeimnininkas (tik tu, Čuku, ir didžiosios dievybės turite aiškiaregystės dvasią, kurią kaip dovaną perduodate kai kuriems dibijoms), aš tai nujaučiau. Bet kadangi tu perspėjai mus, dvasias sargus, nesikišti į kiekvieną šeimnininko reikalą, pamaniau, kad jo nestabdysiu. Užuoat atkalbinėjęs, pasiunčiau jam mintį, kad jis myli paukščius, kad visą jo gyvenimą permainė ryšys su sparnuočiais. Švystelėjau jam širdį veriantį kadaise turėto žąsiuko paveikslą. Bet tai mažai gelbėjo, nes tokiomis akimirkomis, kai žmogų užvaldo jausmai, jis virsta Egbenčiu – nesulaikomu grobuonimi, nesiklausančiu ir net nesuprantančiu, kas jam sakoma. Jis eina kur tik nori ir daro ką tik užsigeidęs.

– Niekas – niekas neturi pastūmėti žmogaus pulti į upę ir mirti. Niekas.

Jis pakėlė paukščius virš galvos.

– Štai kas bus tam, kas įkris. Žus ir niekas jo nebematys.

Prišoko prie turėklų laikydamas po sunkų paukštį – šie laibai kliegė ir siaubingai išsigandę spurdėjo jo rankose.

– Žūsta net tokie va paukščiai, – tarė ir švystelėjo juos nuo tilto į tamsą.

Akimirką kitą žiūrėjo, kaip paukščiai grumiasi su šilta oro srove, įnirtingai plakdami sparnais prieš vėją, beviltiškai kovodami už savo gyvybę, tačiau kovą pralaimėjo. Ant rankos nusileido plunksna, bet jis suskubo taip smarkiai ją nuspriegti, kad net suskaudo. Tada išgirdo sakytum čilptelėjimą vištų kūnams palietus vandens paviršių, paskui prasidėjo bergždžias plumpėsėjimas ir taškymasis. Atrodė, ir moteris klausosi, ir jis juto, kad klausantis tarp jūdviejų užsimezgė

nenusakomas ryšys – tartum abu būtų tapę vieninteliais nesuvokiamo slapto nusikaltimo liudininkais. Šitaip šeimininkas stovėjo, kol išgirdo moters aikčiojimą. Pažiūrėjo į ją, tada vėl į vandenį, kuriuos slėpė tamsa, paskui darkiai į ją.

– Matai? – tarė rodydamas į upę švokščiant vėjui tarsi sausam naktiniam kosuliui. – Štai kas bus tam, kas įkris.

Pirmas įkandin jo furgono ant tilto pasirodęs automobilis artinosi atsargiai, iš lėto. Sustojęs per kelis žingsnius nuo mano šeimininko ir tos moters ir pasignalizavęs, vairuotojas kažką pasakė, bet mano šeimininkas neišgirdo, – tai buvo pasakyta Baltojo Žmogaus kalba ir aš, savo šeimininko či, išgirdau:

– Tikiuosi, jūs ne galvažudžiai, a?

Ir automobilis vis greičiau įsibėgėdamas nurūko tolyn.

– Matai? – pakartojo moteriai mano šeimininkas.

Vos ištarus tą žodį, jį apėmė ramybė, kaip dažnai nutinka, kai žmogus, nuveikęs ką nors neįprasta, pasitraukia į save. Jis nieko daugiau negalvojo, tik kad reikia iš čia dingti, ir ta mintis užvaldė tarsi galinga aistra. O ir aš, jo či, kyštelėjau mintį, kad pakankamai nuveikė ir dabar bus geriausia pasišalinti. Tad jis puolė atgal į furgoną ir užvedė gale maištingai karkiant paukščiams. Šoniniame veidrodėlyje šmėstelėjo moters ant tilto atvaizdas lyg į šviesos ratą iškviesta dvasia, bet jis nesustojo ir neatsigrėžė.